

KONKURENTSIAMET

Asekantsler Heddi Lutterus
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie: 25.10.2023 nr 7-1/6988

Meie: 17.11.2023 nr 12-1/2023-031-2

Koopia: Rahandusministeerium

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus äritehingutes esinevate hilinenud maksete tõkestamise kohta

Lugupeetav pr Lutterus

Maksejõuetuse teenistus tänab Teid võimaluse eest anda oma erapooletu ja sõltumatu arvamus ning panus seoses planeeritava määrusega äritehingutes esinevate hilinenud maksete tõkestamise kohta.

Uue EL liikmesriikides otsekohalduva määrusega, mis käsitleb hilinenud makseid äriühingutes, võideldakse Euroopa Komisjoni sõnul makseviivituste ebaõiglase tava vastu, mis kahjustab väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate rahavoogu ning vähendab tarneahelate konkurentsivõimet ja vastupanuvõimet. Uus määrus hakkab Euroopa Komisjoni sõnul asendama 2011. aasta hilinenud maksete direktiivi, millega sätestatakse reeglid maksetähtaegadele äritehingutes ettevõtjate vahel või riigiasutuste ja ettevõtjate vahel eesmärgiga tõhustada hilinenud maksmisega võitlemist Euroopa Liidus. Uue otsekohalduva määrusega püütakse võidelda makseviivitustega senisest veelgi tõhusamalt, karmistades maksetähtaegade seotud norme, et tagada suurem õiglus võlaõiguslikes tehingutes, suurendades VKEde ning tarneahelate vastupanuvõimet. Samuti soovitakse soodustada digivahendite kasutamist ja parandada ettevõtjate finantskirjaoskust.

Maksejõuetuse teenistus mõistab määruse eesmärgina soovi lühendada võlausaldajatele tasu maksmiseks kuluvat aega (maksetähtaegade harmoneerimine täpse numbrina väljendatud maksetähtajana) ning soovi karistada maksetega hilinenud võlgnikke. Meie arvates on tegemist kiiduväärt eesmärgiga, kuid määruse mõju võlausaldajatele ei pruugi olla selle muudatuse raames siiski üksnes positiivne. Maksetähtaegade pikkuse paindlikkus (st mitte ainult ühe numbrina) on jätkuvalt oluline. Näiteks rahvusvahelises äris ei saa kauba juhusliku hävimise riisiko ja omandiõiguse üleminek alati toimuda samaaegselt. Lisaks toetuvad võlausaldajad oma nõuete rahastamisel suurel määral konkreetse majandusharu tarneahela rahastamislahendustele. Uute rahastamislahenduste (finantstoodete) väljatöötamine ja pakkumine võib olla finantstoodete pakkujatele eelmisest olukorrast kulukam ning finantstoode töötab niivõrd kuivõrd ta suudab oma investeringult sobiva tasuvuse saavutada. Tulemus võib olla see, et võlausaldajatele vastavat finantstoodet kas üldse ei pakuta või selle kättesaamine tehakse võrreldes olemasoleva olukorraga märkimisväärselt kulukamaks. Lepinguvabaduse ja

lepingupoolte käitumise tasakaalu mõttes ei tohiks EL (riik) liigselt sekkuda vabasse turumajandusse. On oluline igakülselt kaaluda kõigi lepingupoolte tegelikku võimet sõlmida lepinguid (*loe: võime reaalselt olla võimeline vastutama lepingus kokkulepitu eest*), et lepingute täitmine oleks üldse võimalik st tsiviilikäive majanduskeskkonnas funktsioneeriks.

Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt peavad liikmesriigid looma jõustamisasutused (inglise keeles vastav osa: *bodies responsible for enforcing the law, carrying out investigations on their own initiative, empowered to issue administrative sanctions and publish the name of offenders. use of digital tools for more effective enforcement.*), et kindlustada EL määruks toodud reeglite kinnipidamine. Riigiasutustele (haldusorganitele) oleks võimalik esitada kaebusi, neil oleks pädevus algatada omaalgatuslikult uurimisi ja määrata määruse reeglite rikkumise eest sanktsioone, mis peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Lisaks peaksid liikmesriigid edendama vaidluste lahendamise alternatiivsete võimaluste vabatahtlikku kasutamist, et pakkuda kiiret lahendust pooltevahelistele vaidlustele.

Maksejõuetuse teenistus näeb siin Eesti riigi suurust arvestades väga tõsist uut väljakutset, kuidas pakutud avalikku teenust (järelevalveteenust koos juriidilisest isikust võlgnike ja nende lähikondsete vastutusele võtmisega) tõhusalt ja kuluefektiivselt tööle panna kõigi võlausaldajate huvides. Oleme valmis nimetatud teemadel peetaval aruteludel vastava teenuse kujundamise juures edaspidi nõu ja jõuga Teile abiks olema.

Ühtlasi kasutame antud teemaga seonduvalt võimalust juhtida Teie (riigi) tähelepanu jätkuvatele süsteemsetele probleemidele, mis on muuhulgas ilmnunud avalike uurimistena läbiviidavates pankrotimenetlustes seoses raamatupidamiskohustuslaste ja neid teenindavate raamatupidamisteenust ja raamatupidamistarkvara teenust osutavate isikute poolt raamatupidamisest seaduse nõuetest mitte kinnipidamisega. Nagu Te teate, siis raamatupidamiskohustuslane (juriidiline isik, FIE) on kohustatud:

- 1) korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, finantstulemusest ja rahavoogudest;
- 2) dokumenteerima kõiki oma majandustehinguid;
- 3) kirjendama algdokumentide või nende põhjal koostatud koondokumentide alusel kõiki oma majandustehinguid raamatupidamisregistrites;
- 4) koostama ja esitama majandusaasta aruande ning muud finantsaruanded raamatupidamise seaduses ja teistes õigusaktides sätestatud korras;
- 5) säilitama raamatupidamise dokumente. (üldjuhul 7 aastat, aga personaliga seonduvalt kuni 75 aastat)

Raamatupidamise korraldamise eest vastutab seaduse kohaselt (äri)ühingut igapäevaselt juhtiv ja esindav juhtimisorgan (juhatuse). Juhtorgan peab looma vastavad kvaliteedijuhtimise süsteemid, sh otsustama, kas ostab raamatupidamisteenust sisse või võtab tööle vastavad töötajad, otsustab millist raamatupidamistarkvara kasutatakse, kinnitab raamatupidamise sisekorraeskirja, kinnitab tehingute tegemise ja algdokumentide kooskõlastamise ja viseerimise korra, lähetuste korra, ostude korra, annab volitused raamatupidamiskohustuslast esindada makse- ja krediidiastutustes ning E-maksuameti iseteenindusportaalis, internetipankades jne. Raamatupidamise koostamise ja pidamise eest vastutab raamatupidaja.

Esimene probleem seisneb selles, et Eestis pole enam õiguslikult reguleeritud ega sisustatud mõistet „raamatupidaja“. Raamatupidaja kutse on Eestis praktiliselt reguleerimata. Pankrotiseadus kasutab mõistet „raamatupidamise eest vastutav isik“. 01.07.2002 tühistati võlaõigusseadusega alates 1993.a kehtinud raamatupidamise korraldamise ja raamatupidamisandmete õigsuse eest isikliku vastutuse kehtestamise seadus, kus oli see mõiste ka avatud. *Raamatupidamise eest vastutav isikuks oli - majandusüksuse töötajaskonda kuuluv isik, sõltumata ametinimetusest, kes on töölepingu või mingi muu kirjaliku lepingu alusel kohustatud hea seisma raamatupidamise õigusaktide nõuetele vastavuse ja üldise pideva korrasoleku eest.* Juriidilisest isikust võlgniku lähikondsed pankrotimenetlustes on juhtorgani liige, likvideerija, prokurist ja raamatupidamise eest vastutav isik (PankrS § 117).

Teine probleem seisneb selles, et raamatupidamistarkvara teenuse osutamist ei käsitleta Eestis (veel) elutähtsa teenusena (*teenus, millel on ülekaalukas mõju ärikeskkonna toimimisele ja mille katkemine ohustab ausat ärikeskkonda, inimeste elu või üldhuviteenuse toimimist*). Elutähtsad on need teenused, mis on hädavajalikud nii ettevõtjatele, riigiasutustele kui ka inimestele, et rahuldada nende esmavajadused ja tagada usaldus, turvalisus Eesti tsiviilkäibes.

Olukorras, kus Eesti riik planeerib kasutusele võtta üksnes e-arved (ja masin - masin liidesena omavahelise suhtluse) ning nõuab seda sama erasektorilt, on Maksejõuetuse teenistuse arvates äärmiselt oluline, et riik enne vastavate reformide jõustamist ja nõudmiste esitamist erasektorile, määratleks ise selgelt ja ühetaoliselt ära raamatupidaja mõiste, mõtleks läbi ja kehtestaks mõistlikud tehnilised raamatupidamise pidamise standardid raamatupidamisteenusele spetsialiseerunud ja raamatupidamistarkvara pakkuvatele teenuse osutajatele, looks raamatupidajate akrediteerimis- ja atesteerimissüsteemi ning hea kutsetava minimaalsed standardid. Samuti tuleb arvesse võtta, et elektrooniline mistahes raamatupidamise alg- ja kuludokument, mis on loodud mistahes raamatupidamistarkvara programmis (näiteks aastal 2023), peab olema tõendina kasutatav paljudes erinevates menetlustes – see omakorda tähendab, et olema serverites (sh tagavaraserverites Eestis) hoitud, kättesaadav, üheselt arusaadav st tehniliselt kasutatav ja välja loetav ka mitmekümne aasta pärast.

Raamatupidamistarkvara firmad, mis lõpetavad tegevuse mistahes põhjusel, peavad klientide (raamatupidamiskohustuslaste) andmed üle andma järgmisele jätkuvalt tegutsevale raamatupidamistarkvara firmale, et tagada jätkusuutlikkus. Tegemist on elutähtsa teenusega tagamaks tsiviilkäibe õigsust ja täpsust konkreetsel ajamomendil.

Riigil tuleb vastutus ette näha olukordade jaoks, kus raamatupidaja (*näiteks raamatupidamistarkvara firmas töötav isik, mitte raamatupidamiskohustuslase juures töötav isik*) kogemata või tahtlikult raamatupidamiskohustuslase raamatupidamise programmist ära kustutab või tehisintellekt raamatupidamisarvestuses olulisi vigu teeb. Riik peab aitama erasektoril tagada aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamist raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, finantstulemusest ja rahavoogudest. Läbi mõtlemata ja poolikute lahendustega võib Eesti riik kahjuks meie teenistuse hinnangul tekitada muuhulgas varimajanduse ja kuritegevuse kasvu ning jätta võlausaldajad kaitseta. See omakorda ei tekita Eesti suhtes usaldust välisinvestorite silmis, kes tooksid siia uusi investeeringuid, töökohti, uut tead(m)ust jms.

Oleme soovi korral valmis nimetatud teemadel peetavatel aruteludel vastava teenuse kujundamise juures edaspidi nõu ja jõuga Teile abiks olema.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Signe Viimsalu

Maksejõuetuse teenistuse juhataja